

Geleneksel İnvaginal Uygulama "Vajinal Duş, Lavaj" Yapılmalı mı? Yapılmamalı mı?

Dr. Deniz Çalışkan*

Özet

Amaç: Çalışmamızda geleneksel, yaygın bir uygulama olan vajinal duşun, yapılan çalışmaların ışığında epidemiyolojik olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Derleme makale olarak planlanan çalışmada, vajinal duş ile ilgili ülkemizde ve yurtdışında yapılmış olan çalışmalar ve sonuçları gözden geçirilmiştir.

Bulgular: Vajinal duş tüm dünyada özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, siyah ırkta ve Müslüman olan ülkelerde yaygın geleneksel bir uygulamadır.

Kadınlar bu uygulamayı hijyenik amaçlarla, tuvalet sonrası ya da banyo sırasında yapmaktadırlar. Diğer ülkelerde yapılan çalışmalardan farklı olarak ülkemizde dini nedenlerle uygulama da yaygındır.

Literatürde az sayıda makalede vajinal duşun olumlu etkileri olabileceği yolunda bulgulara da rastlanmakla birlikte çalışmalar genel olarak vajinal duşun yol açtığı sağlık riskleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu sağlık riskleri arasında pelvik enflamatuvar hastalık, dış gebelik, infertilite, bakteriyel vajinosis, serviks kanseri başta gelmektedir.

Sonuç: Konu ile ilgili ülkemizde çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Özellikle birinci basamakta çalışan sağlık personelinin bölgelerinde vajinal duş konusuna eğilmeleri ve konu ile ilgili durum saptama, eğitim-müdahale çalışmaları yapmalarının, kadın ve üreme sağlığı açısından yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Vajinal duş, pelvik enflamatuvar hastalık, ektopik gebelik, bakteriyel vajinosis, serviks kanseri.

Giriş

Vajinal duş (VD), lavaj, vajenin (haznenin) su ve/ya da diğer solüsyonlarla yıkanması olarak tanımlanmaktadır ve tüm dünyada yaygın geleneksel bir uygulamadır (1,2). Pek çok ülkede (gelişmiş, gelişmekte olan) kadınlar, kişisel temizlik, estetik, yakınmaları azaltmak, gebelikten korunmak vb. amacıyla VD yapmaktadır (1-5).

Kadınlar VD'nin genital hijyeni sağladığına inanmaktadır (1,2). Bu görüşün kadınlar arasında yaygınlaşmasında tarihsel gelişim sürecinde hekimlerin de katkıları olmuştur. 1902 yılında Joseph Greer tarafında yayımlanan Kadınların Hijyeni El Kitabı'nda vücudun tüm bölümlerinin yüz gibi yıkanması gerektiği, menstruel kanın kötü kokusu ve bakteri üremesine yol açması nedeniyle temizlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu

Traditional Intravaginal Lavage

Practice:"Vaginal Douching" Healthy or Not?

Abstract

Objective: The aim of this study was to valuate the frequency of vaginal douching (lavage), which is a traditional practic in our country, with o review of the epidemiological studies in literature.

Methods: In this review article, the studies in Turkey and in other countries on vaginal lavage were reviewed.

Results: Vaginal douching (lavage) is a world - wide traditional practice, especially in the developing countries, negro and islam populations. The woman populations apply this procedure for hygienic and in our country for religious reasons. Although there are same studies claiming the health benefits of vaginal lavage (douching), the data generally reveal the negative health effects of the application. Among the associated health risks stated, pelvic inflammatory disease, ectopic pregnancy, infertility, bacterial vaginosis and cervix cancer take the lead.

Conclusions: There are very few studies in our country on the subject. The health care professionals working in the primary health centers shuld work on this problem and organize studies and activities regarding intervention and training which would be beneficial for women reproductive health.

Key Words: Vaginal lavage (douching), pelvic inflammatory disease, ectopic pregnancy, bacterial vaginosis, cervix carcinoma.

dönemde pek çok firma kadınlar için hijyen sağlamak amacıyla Lizol başta olmak üzere VD preparatları ve uygulama aparatları (puarlar) üretmişlerdir. Reklamlarında da bu ürünlerin temiz kalmak, iyi kokmak, sağlıklı olmak için gerekli olduğunu vurgulamışlardır (3). Kadınların VD'nin hijyenin bir parçası olduğu inancı halen yaygındır (1-4).

Müslüman ülkelerde temizlik, estetik vb. nedenlerin yanı sıra, dini nedenle VD yapma durumu ile sıklıkla karşılaşmaktadır (6).

"Gusül" boy abdesti sırasında kadınlar genellikle VD yapmaktadır. Gusül sırasında VD yapılması yönünde bir açıklama bulunmamaktadır (7). Ancak vücudun su ile toplu iğne başı büyüklüğünde kuru alan kalmayacak biçimde yıkanacağı açıklaması pek çok kadın için VD yapılması anlamı taşımaktadır. Çoğu kadın boy abdesti sırasında VD yapmadan dini açıdan temiz olamayacağına inanmaktadır.

VD normal vajinal florayı bozmakta ve aşağıdan yukarıya pek çok patojen mikroorganizmayı taşıması nedeniyle pek çok sağlık sorununa neden olmaktadır

Tuvalet sonrası su ile taharetlenme alışkanlığının ülkemizde yaygın olması, tuvalet sonrası VD yapma alışkanlığı ile birleşince, daha da korkutucu bir duruma neden olmaktadır.

Vajinal duş epidemiyolojisi

VD tüm dünyada yaygın geleneksel bir uygulama olarak tanımlanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Nüfus Sağlık Araştırması'nda 1988 ve 1995 yılları arasında VD uygulama sıklığında bir azalma olduğu, ancak halen VD özellikle Afrika kökenli Amerikalı kadınlar arasında yaygın bir uygulama olduğu vurgulanmaktadır. 1988 yılında 15-44 ve 15-49 yaş grupları için tüm ırklarda VD yapma sıklığı %36.7-%31.0 iken bu oran siyahlarda %66.5-%53.5, beyazlarda %32.0-%25.4 olarak bulunmuştur. 1995 yılında bu oranlar sırasıyla %26.9-%15.5, %55.3-%36.8, %20.8-%10.8'dir (1,2).

ABD'de cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından riskli kabul edilen adolesan gruplarda yürütülen çalışmalarda VD yaygınlığının arttığı vurgulanmaktadır (3,4). Afrika ülkelerinde intravaginal geleneksel uygulamaların yaygın olduğu yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Bu uygulamalarda cinsel isteği artırıcı bitkilerin kullanılması, pudra benzerlerinin kuru cinsel ilişki amaçlı uygulanması gibi geleneksel farklı seçenekler de bulunmaktadır (5). Afrika dışında Katar, Endonezya, Tayland, Haiti, Dominik Cumhuriyeti'nde de VD'nin yaygın olduğu bildirilmektedir (5). Endonezya'da yapılan bir çalışmada tuvalet ve cinsel ilişki sonrası su, su ve sabun kullanarak o ay içerisinde en az bir kez VD yapanların oranı %82 olarak bulunmuştur (8). İngiltere'de yapılan bir çalışmada beyaz kadınlarda VD sıklığı %2 iken, bu oran diğer etnik gruplarda %13'e çıkmaktadır (9). Fransa'da yaşayan Afrika kökenli kadınlarda VD sıklığı %71 olarak bildirilmektedir (10).

Ülkemiz VD ile ilgili çok sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. 1996 yılında Ankara İli'nde yarı-kentsel bir bölgede Çalışkan ve arkadaşları tarafından yapılan prevalans çalışmasında doğurgan çağ kadınlarının %63.2'sinin düzenli olarak VD yaptığı saptanmıştır (7). Hodoğlugil ve arkadaşları, Karadeniz Bölgesi'nde yaptıkları bir çalışmada ise, rahim içi araç kullanan kadınların %64.0, kullanmayanların %64.5 oranında VD yaptıklarını bildirmişlerdir (11). Yılmaz ve arkadaşlarının hemşire grubunda yaptıkları bir diğer çalışmada ise, bugüne kadar hiç VD uygulaması yapmayanların oranının %22 olduğu, düzenli VD uygulayanların oranı %49, seyrek olarak VD uygulayanların

oranının ise %29 olduğunu bildirilmektedir (12).

VD uygulaması ile ilgili özelliklerin pek çok çalışmada ortak olduğu görülmektedir (1-4,13-16). VD yapılma zamanı genellikle cinsel ilişki sonrası, adet sonrası, yakınması olduğu zamanlardır. Kadınların VD uygulamasını sağlıklı, hijyenik olmak için bir zorunluluk olarak gördükleri, adet sonrası, cinsel ilişki öncesi ve sonrası, kötü kokuyu önlemek, akıntı, kaşıntı gibi yakınmaları azaltmak, daha seyrek olarak da gebelikten ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için VD yaptıkları, VD uygulamasına başlamada anne, arkadaş, sağlık personelinin etkili olduğu bilinmektedir. Sıklıkla VD için su, su ve sabun kullanılırken, ev yapımı ürünlerin dışında ticari pek çok ürünün de VD amaçlı kullanıldığı bilinmektedir. Tablo1'de bu ürünlerin listesi verilmiştir.

Ülkemizde ise, VD ile ilgili bu çalışmalardan farklı bazı yönler bulunmaktadır. İlk olarak, dini nedenli uygulama, temizlik amaçlı uygulamadan sonra ikinci sırada yer almaktadır (6). Ancak bu noktada tek bir çalışma ile bu konuda hipotez üretmek oldukça güç olacaktır. Bu nedenle İslam dininin VD üzerine etkisi ile ilgili derinlemesine ve topluma dayalı çalışmalara gereksinim vardır. İkinci olarak yine dini olarak tuvalet sonrası su ile taharetlenme alışkanlığının ülkemizde yaygın olması, tuvalet sonrası VD yapma alışkanlığı ile birleşince, daha da korkutucu bir duruma neden olmaktadır. VD yapan kadınların, beşte birinin tuvalet sonrasında VD yaptıkları saptanmıştır (6). Tuvalet sonrası su ile anal bölgesini yıkayan (temizleyen ?) kadın aynı kirli el ile ne yazık ki VD yapmaktadır. Son olarak ülkemizde hekimlerin, özellikle kadın-doğum uzmanlarının, farkında olmadan VD uygulamasını teşvik ettikleri düşünülmektedir. Pek çok hekim, kadın-doğum uzmanı jinekolojik muayene kontrolü için "adetini gör, temizlen, öyle gel" demektedir. Burada temizlen sözcüğünün amacı, hekim için adet kanamasının bitmesi iken, karşısındaki kadın için VD yapılmasıdır.

Vajinal duşun sağlık üzerine etkileri

Son 30 yılda VD ve sağlık üzerine etkilerini ortaya koymaya yönelik pek çok bilimsel araştırma yapılmıştır. Bu çalışmaların bugün için vardığı son nokta; VD normal vajinal florayı bozmakta ve aşağıdan yukarıya pek

Tablo 1. Vajinal duş uygulamasında kullanılan ticari ve ev yapımı ürünler

İçeriği	Fonksiyonu
5 % asetik asit (sirke) Benzoik asit, sitrik asit, laktik asit, askorbik asit Çamaşır suyu (sodyum hipoklorit ve sodyum hidroksit) Setilpirimidin klorit Decil glücosid Diazolidinil urea Disodyum EDTA (ethylenediaminetetraacetic asit), edentat disodyum	Asiditeyi artırıcı Asiditeyi artırıcı Temizleyici Antimikrobiyal, antiseptik, germisit, yüzey kayganlaştırıcı Non iyonik deterjan, orta dereceli yüzey kayganlaştırıcı, Asiditeyi artırıcı
Lizol Oktozinol-9 Povidon-iyot Sodyum benzoat	Koruyucu, antibakteriyel, metal bağlayıcı (magnezyum ve kalsiyum) Temizleyici Yüzey kayganlaştırıcı, proteolitik, spermisit Antimikrobiyal Koruyucu bakterilerin çoğalmasına sitrat ve laktat nedeniyle engel olur.
Sodyum bikarbonat (kabartma tozu) Sodyum sitrat Sodyum laktat Su Temizleyici Yoğurt	Alkaleleştirme Asiditeyi artırıcı Asiditeyi artırıcı Potansiyel, insan orijinli olmayan laktobasil kaynağı

çok patojen mikroorganizmayı taşıması nedeniyle pek çok sağlık sorununa neden olmaktadır (1-4,17). VD ile ilişkili olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış sağlık sorunlarının başında pelvik enflamatuvar hastalık (PID) (1-4,18) ve buna bağlı olarak gelişen sağlık sorunları, ektopik gebelik (1-4,19), fertilitenin azalması ya da infertilite (1-4, 20), AIDS dahil olmak üzere artan cinsel yolla bulaşan hastalık riski (1-4,8), bakteriyel vaginosis (9,21), erken doğum (22), düşük doğum ağırlığı(23) ve serviks kanseri (24, 25) gelmektedir. Bu konuda yapılmış pek çok çalışma vardır. Bir bölüne bu çalışmada yer verilmemiştir.

VD'nin sağlık üzerine olumlu etkisi olduğuna ilişkin az sayıda çalışma da bulunmaktadır. Afrika'da yapılan iki çalışmada HIV ve Human Papilloma Virus geçişini VD'nin azalttığı yönünde bulgular bildirilmiştir (26,27). Bu çalışmaların ağırlıklı olarak cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından yüksek riskli olan gruplarda yapılması, geliştirdiği hipotez açısından soru işaretlerine neden olmaktadır.

VD'nin sağlık üzerindeki etkileri halen tartışılmaktadır. Ancak görüşler ağırlıklı olarak, VD'nin sağlık için zararlı bir alışkanlık olduğu yönündedir. 1997 yılında ABD'de Food and Drug Administration (FDA), VD için kullanılan ticari ürünlerle ilgili yaptığı toplantıda, bilimsel kanıtların ışığında; VD sağlık için zararlı ve desteklenmemesi gereken bir alışkanlık olarak tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü başta olmak üzere pek çok mesleki örgütü

(American College of Obstetricians and Gynecologists', American Medical Association, The National Institute of Allergy and Infectious Diseases, The National Institute of Enviromental Health, Science and National Institute of Health vb) raporlarında VD'nin sağlık üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı konusuna pek çok kez yer vermişlerdir (1). Ancak yine de ortak bir müdahale stratejisi belirlenememiştir.

Ülkemizde ise, bu konuda yapılmış çalışmaların sayısı konuya verilen önemi de yansıtmaktadır. Gerek hekimler, gerek meslek örgütleri, gerek Sağlık Bakanlığı konuya gereken önemi vermemektedir.

Sonuç ve öneriler

Yapılan çalışmaların ışığında, VD sağlık üzerinde zararlı etkileri olan geleneksel bir uygulama olarak kabul edilmekte ve desteklenmemektedir.

Ülkemizde bu geleneksel uygulamanın boyutlarına ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu amaçla, ABD'de olduğu gibi ülkemizde de ulusal nüfus ve sağlık araştırmasında VD'ye yer verilebilir ya da rutin kayıt sisteminde konu ile ilgili yeni düzenlemeler yapılabilir. Özellikle birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında 15-49 yaş kadın, gebe ve lohusa izleminde VD alışkanlığı sorulmalı ve VD uygulayanlara yönelik eğitimler yapılmalıdır.

Ancak VD gibi geleneksel, çok etmenin etkilediği alışkanlıkların değiştirilmesi sanıldığı kadar kolay olmayacaktır. Sağlık ile ilgili

davranışların bireysel ve sosyolojik etkileşimleri, dini etkinin belirleyiciliği göz önünde bulundurulduğunda; ülkemizde disiplinler ve sektörler arası işbirliği ile topluma dayalı, davranış değişikliği oluşturmaya yönelik özel eğitim programları ile bu alışkanlığın önüne geçilebilecektir.

Sonuç olarak, aşağıda yer alan soruların içtenlikle yanıtlanmasının, VD ile ilgili sağlık personelinde duyarlılık oluşturmada ya da var olan duyarlılığı artırmada katkı sağlayacağını umut ediyorum.

Soru 1. Bir sağlık çalışanı olarak bu güne kadar size başvuran kadınlara vajinal duş uygulaması yapıp yapmadığını hiç sordunuz mu?

Soru 2. Vajinal duş uygulamasının bölgenizdeki yaygınlığını biliyor musunuz?

Soru 3. Vajinal duş uygulamasının sağlık üzerine etkileri üzerine hiç bilgi aldınız mı?

Kaynaklar

1- Martino JL, Vermund SH. Vaginal douching: evidence for risk or benefits to women's health. *Epidemiol Rev* 2002; 24: 109- 124.

2- Zhang J, Thomas AG, Leybovich E. Vaginal douching and adverse health effects: a meta-analysis. *Am J Public Health* 1997; 87: 1207- 1211.

3- Merchant JS, Oh MK, Klerman LV. Douching a problem for adolescent girls and young women. *Arch Pediatr Adolesc Med* 1999; 53: 834- 837.

4- Simpson T, Merchant JS, Grimley DM, Oh MK. Vaginal douching among adolescent and young women: more challenges than progress. *J Pediatr Adolesc Gynecol* 2004; 17: 249- 258.

5- Brown J, Brown R. Traditional intravaginal practices and the heterosexual transmission of disease: a review. *Sexually Transmitted Diseases* 2000; 27: 183- 187.

6- Caliskan D, Col M, Akdur R, Yavuzdemir S, Yavuz Y. Vaginal douching in the area of park health centre. (In Turkish) *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 1996; 49: 73- 80.
7-<http://www.diyaret.gov.tr/turkish/dinibilgi.asp?id=111&yid=1&sayfa=7>.

8- Joesoef MR, Sumampouw H, Linnan M, Schmid S, Idjadi A, St Louis ME. Douching and sexually transmitted diseases in pregnant women in Surabaya, Indonesia. *Am J Obstet Gynecol* 1996; 174: 115- 9.

9- Rajamanoharan S, Low N, Jones SB, Pozniak L. Bacterial vaginosis, ethnicity, and the use of genital cleaning agent: a case control study. *Sexually Transmitted Diseases* 1999; 26: 404- 409.

10- Meyer L, Brouselle C, Soulat C, Gros I. Vaginal douching and ectopic pregnancy [letter]. *JAMA* 1991; 265: 2670- 2671.

11- Hodgugli NNS, Aslan D, Bertan M. Intrauterine device use and some issues related to

sexually transmitted disease screening and occurrence. *Contraception* 2000; 61: 359- 364.

12- Yilmaz N, Saracoglu F, Egilmez P. Feminine Hygiene Practice. In *Turkish Kadın Doğum Dergisi* 2003; 2: 10- 15.

13- Oh MK, Merchant JS, Brown P. Douching behavior in high-risk adolescents: what do they use, when and why do they douche? *J Pediatr Adolesc Gynecol* 2002; 15: 83- 88.

14- Forch BJ, Mc Daniel ND, Chacko MR. Racial differences in vaginal douching knowledge, attitude and practices among sexually active women. *Pediatr Adolesc Gynecol* 2001; 14: 29- 33.

15- Iannacchione MA. The vagina dialogues: do you douche?: douching is associated with significant risks. Nurses are in a position to suggest alternatives. *Am J Nurs* 2004; 104: 40- 45.

16- Oh MK, Funkhouser E, Simpson T, Brown P, Merchant J. Early onset of vaginal douching is associated with false beliefs and high-risk behavior. *Sexually Transmitted Diseases* 2003; 30: 689- 693.

17- Newton ER, Pipet JM, Shain RN, Perdue ST, Peairs W. Predictors of vaginal microflora. *Am J Obstet Gynecol* 2001; 184: 845- 55.

18- Scholes DS, Dailing JR, Stergachis A, Weiss NS, Wang SP, Grayston TS. Vaginal douching as a risk factors for acute pelvic inflammatory disease. *Obstetrics & Gynecology* 1993; 81: 601- 606.

19- Kendrick JS, Atrash HK, Strauss LT, Gargiullo PM, Ahn YW. Vaginal douching and risk of ectopic pregnancy among black women. *Am J Obstet Gynecol* 1997; 176: 991- 7.

20- Baird DD, Weinberg CR, Voigt LF, Dailing JR. Vaginal douching and reduced fertility. *Am J Public Health* 1996; 86: 844- 850.

21- Chiaffarino F, Parazzini F, De Besi P, Lavezzari M. Risk factors for bacterial vaginosis. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and reproductive Biology* 2004; 117: 222- 226.

22- Fiscella K, Franks P, Kendrick JS, Meldrum S, Kieke BA. Risk of preterm birth that is associated with vaginal douching. *Am J Obstet Gynecol* 2002; 196: 1345-50.

23- Fiscella K, Franks P, Kendrick JS, Bruce FC. The risk of low birth weight associated with vaginal douching. *Obstet Gynecol* 1998; 92: 913-7.

24- Critchlow CW, Wölner-Hanssen P, Eschenbach DA et al. Determinants of serical ectopia and of cervicitis: age, oral contraception, specific cervical infection, smoking and douching. *Am J Obstet Gynecol* 1995; 173: 534- 43.

25- Gardner JW, Schuman KL, Slattery ML, Sanborn JS, Abboth TM, Overall JC. Is vaginal douching related to cervical carcinoma? *Am J Epidemiology* 1991; 133: 368- 75.

26- La Ruche G, Messou N, Ali-Napo L, et al. Vaginal douching: association with lower tract infections in African pregnant women. *Sex Transmitted Dis* 1999; 26: 191- 6.

27- Gresenguet G, Kreiss JK, Chapko MK, et al. HIV infection and vaginal douching in central Africa. *AIDS* 1997; 11: 101- 6.